

ODMAZDA

JU NESBE

Prevela
Jelena Loma

■ Laguna ■

I DEO

Prvo poglavlje

Plan

Umreću, što nema nikakvog smisla. Nije to bio plan, u svakom slučaju nisam ja tako hteo. Ipak može biti da sam se, ne znajući, sve vreme kretao ka ovome trenutku. A moj plan je bio bolji. Svemu bi dao smisao.

Piljim u otvor na cevi i znam da će otud naići. Glasnik. Skeladžija. Vreme je za poslednji smeh. Ako vidiš svetlo na kraju tunela, možda ti to plamen kulja u susret. Vreme je za poslednju suzu. Mogli smo učiniti nešto od životâ, ti i ja. Da smo sledili plan. Poslednja pomisao. Svi pitaju u čemu je smisao života, a niko se ne pita o smislu smrti.

Drugo poglavlje

Astronaut

Starac podseti Harija na astronauta. Komični, sitni koraci, ukočeni pokreti, umrtvljen pogled, škripa đonova po parketu. Kao da će se svakog časa odlepiti od zemlje i odleteti u svemir.

Hari pogleda časovnik na belom zidu iznad ulaznih vrata. 15.16. S druge strane izloga, na Bogstadskom putu vladala je gužva svojstvena petku. Odras niskog oktobarskog sunca ble-snuo je u retrovizoru auta koji se provezao u koloni.

Ponovo je pogledao starca. Šešir i dug, elegantan siv mantil kome hemijsko čišćenje ne bi bilo na odmet. Ispod njega: sako od tvida, kravata i izlizane sive pantalone sa pedantno opeglanom faltom. Izglancane cipele sa izlizanim đonovima. Još jedan penzioner kojih je, reklo bi se, taj deo grada pun. A Hari to nije pretpostavio. Znao je da je Augustu Šulcu osamdeset jedna godina, da je tekstilni trgovac u penziji, da je celoga života stanovao na Majurstui, izuzev onih nekoliko ratnih godina provedenih u jednoj baraci Aušvica. A ukočena kolena posledica su pada s pešačkog mosta nad autoputem koji je prelazio kad god je odlazio ćerki u posetu. Izgledu mehaničke lutke doprinosile su ruke pod pravim uglom savijene u laktovima. Preko desne

podlaktice prebacio je taman štap, a u levoj ruci stezao je penzioneri ček koji je već pokazivao kratko podšišanom momku za šalterom broj dva. Hari nije video lice službenika, ali je znao da ovaj starca gleda s mešavinom saosećanja i nestrpljenja.

Sad je bilo 15.17 i August Šulc konačno priđe šalteru. Hari uzdahnu.

Za šalterom broj jedan sedela je Stine Grete i prebrojavala sedamsto trideset kruna momku s plavom pletenom kapom koji joj je upravo pokazao nalog za isplatu. Spuštala je novčanicu po novčanicu na pult, a pri svakom pokretu zacaklio bi joj se dijamant na prstenu.

Hari nije video, ali je znao da desno od momka, pred šalterom broj tri, stoji žena s kolicima koja ih verovatno tek mahinalno ljuljka, jer je beba uveliko spavala. Žena je čekala da je usluži gospođa Brene, koja je pak glasno objašnjavala nekome preko telefona da ne može uplatiti novac direktno na nečiji račun ukoliko on i primalac nisu potpisali ugovor o tome; pa valjda ona zna kad radi u banci, i nema sad tu dalje rasprave.

Istog časa otvoriše se vrata filijale i u lokal uleteše dvojica, jedan visok i jedan nizak, u identičnim tamnim kombinezonima. Stine Grete podiže pogled. Hari je pogledao na ručni sat i počeo odbrojanje. Ona dvojica se uputiše ka uglu u kom je Stine sedela. Visoki se kretao kao da preskače barice, a mali se gegao kao što to obično čine oni koji razviju malo prevelike mišiće za svoju građu. Momak s plavom kapom lagano se okrenuo i uputio ka izlazu, previše obuzet prebrojavanjem novca da bi primetio ovaj tandem.

„Zdravo“, obrati se visoki Stine, priđe i uz tresak spusti kofer na šalter. Onaj mali zapakova svoje reflektujuće naočare za sunce, priđe i pored onog kofera spusti isti takav. „Pare“, pisnuo je tankim glasićem. „Otvoraj vrata!“

A tad kao da je neko zaustavio čitavu scenu: svaki se pokret u banci zamrzao. Automobili s druge strane izloga bili su jedini znak da vreme ne stoji. I sekundara na Harijevom satu, koja ga je obavestavala da je proteklo deset sekundi. Stine pritisnu dugme pod pultom. Začu se električno zujanje i onaj mali kolenom gurnu niska vratanca u dnu šaltera.

„Kod koga je ključ?“, pitao je. „Požuri, nemamo čitav dan!“

„Helge!“, povika Stine preko ramena.

„Šta je?“, Glas je dopro kroz otvorena vrata jedine kancelarije u toj banci.

„Gosti, Helge!“

Pojavio se čovek s leptir-mašnom i naočarima za čitanje.

„Gospoda bi da im otvoriš bankomat, Helge“, reče Stine.

Helge Klementsena belo pogleda dvojicu u radnim odelima koji su sad prošli iza šaltera. Visoki je nervozno pogledao na ulazna vrata, dok je mali netremice posmatrao upravnika filijale.

„A, pa naravno“, Helge će tada, kao da se upravo prisetio zaboravljenog dogovora, pa se zasmeha glasno i pomalo divlje.

Hari nije pokrenuo nijedan mišić, samo je pogledom upijao pokrete i mimiku. Dvadeset pet sekundi. Vratio je pogled na časovnik iznad vrata, ali je krajičkom oka opazio kako upravnik filijale iznutra otključava bankomat, vadi odatle dve izdužene metalne kasete i predaje ih onoj dvojici. Sve su obavili brzo i ćutke. Pedeset sekundi.

„Ove su za tebe, matori!“ Mali iz kofera izvadi dve istovetne kasete i pruži ih Helgeu Klementsenu. Upravnik filijale proguta pljuvačku, klimnu glavom i smesti kasete u bankomat.

„Želim vam prijatan vikend!“ Mali se uspravi ponevši kofer. Minut i po.

„Samo čas“, prekide ga Helge.

Mali zastade.

Hari usuka obraze pokušavajući da se koncentriše.

„Priznanica...“, poče Helge.

Obojica su poduže piljili u onižeg, sedog upravnika filijale. A onda se mali zasmeha. Glasno, piskutavo, histerično podvriškujući kao narkomani na spidu. „Nisi valjda mislio da bismo otišli odavde bez potpisa? Da ti damo dva miliona bez priznanice, jes’ – kako da ne!“

„Pa“, poče Helge, „jedan vaš umalo da zaboravi prošle nedelje.“

„Mnogo je žutokljunaca ovih dana u dostavi novca“, brbljao je onaj mali dok je Klementsena potpisivao i odvajao žutu kopiju od ružičaste.

Hari sačeka da se za njima zatvore vrata, pa ponovo pogleda na sat. Dva minuta i deset sekundi.

Kroz staklena vrata gledao je kako odlazi beli kombi s amblemom banke *Nordea*.

Nastaviše se nakratko prekinuti razgovori u banci. Iako je već znao, Hari ponovo prebroja prisutne. Sedmoro. Troje za šalterima, troje ispred njih, uključujući bebu i tipa u tregerkama koji je tek ušao i seo za sto posred lokala da popuni uplatnicu. Hari je znao da uplaćuje na račun turističke agencije *Saga Solreiser*.

„Do viđenja“, reče August Šulc i poče da vuče noge prema izlazu.

Sati je bilo tačno 15.21:10 i tad je zapravo sve počelo.

Kad su se vrata otvorila, Hari vide kako Stine Grete nakratko podiže pogled i smesta ga vrati na papire. Zatim opet podiže glavu, ovog puta sasvim polako. Hari pogleda ka ulaznim vratima. Čovek koji je ušao već je raskopčao kombinezon i otud izvukao maslinastozelenu automatsku pušku AG3. Tamnoplava fantomka prekrivala mu je celo lice, izuzev očiju. Hari poče iznova s odbrojanjem.

Poput mapetovca, fantomka poče da se pokreće tamo gde su bila usta: „*This is a robbery. Nobody moves.*“*

Nije to rekao glasno, ali u maloj banci zavlada muk kao nakon topovske paljbe. Hari pogleda Stine. Kroz daleko brujanje automobila začuo je kratak škljocaj kad je onaj repetirao pušku. Stine se levo rame jedva primetno spustilo.

Hrabra ženska, pomisli Hari. Ili na smrt prepadnuta. Aune, koji je na Policijskoj akademiji predavao psihologiju, pričao je da preplašeni ljudi prestanu da misle i postupaju kako su prethodno programirani. Kad službenici banaka uključe nečujni alarm za uzbunu, čine to mahom u šoku, tvrdio je Aune, navodeći da su mnogi kasnije, kada su davali izjave policiji, rekli da se ne sećaju jesu li pritisli dugme. Naprosto pređu na autopilota. Baš kao što je i pljačkaš banke unapred programiran da puca na sve koji pokušaju da ga spreče, dodao je Aune. Što je pljačkaš banke prestravljeniji, to je manja verovatnoća da se predomisli. Hari se nije pomerao, samo je pokušao da vidi pljačkaševe oči. Bile su plave.

Pljačkaš zbaci s leđa crn ranac i on pade na pod između bankomata i muškarca u tregerkama kome je hemijska olovka zastala na poslednjoj kućici u osmocifrenom broju. Onaj u crnom pređe u šest koraka put do niskih vratanaca od šaltera, sede na ivicu, prebaci noge i priđe iza leđa Stine, koja je samo piljila ispred sebe. Odlično, pomisli Hari. Zna kako da se ponaša, ne provocira pljačkaša tako što bulji u njega.

Pljačkaš joj uperi cev puške u vrat, nagnu se i šapnu joj nešto na uho.

Stine još nije paničila, ali Hari opazi kako joj se grudi podižu i spuštaju kao da krhko telo ne može da pribavi dovoljno kiseonika pod najednom preuskom bluzom. Petnaest sekundi.

* Eng.: Pljačka! Da se niko nije pomerio! (Prim. prev.)

Ona se nakašlja. Jednom, dvaput. Konačno je glasne žice poslušale.

„Helge! Ključeve od bankomata.“ Glas joj je bio tih i promukao, potpuno različit od onog kojim je tri minuta ranije izgovorila gotovo iste reči.

Hari nije video Helgea Klementsena, ali je znao da je ovaj čuo uvodnu reč pljačkaša te da već stoji na ulazu u kancelariju.

„Požuri, ili...“ Glas ju je izdao i u pauzi koja je usledila u banci su se čuli samo koraci Augusta Šulca na parketu, kao da neko beskrajno sporo prevlači mutilicu preko zategnute kože bubnja.

„...ili će me ubiti.“

Hari pogleda kroz izlog. Tamo negde sigurno čeka auto uključenog motora, ali se odatle nije video. Videli su se samo automobili i ljudi kako manje-više bezbrižno prolaze ulicom.

„Helge...“ U glasu se čulo preklinjanje.

Ajde bre, Helge, pomisli Hari. Hari je podosta znao o postarijem upravniku filijale. Znao je da ima dve kraljevske pudlice, ženu i nedavno ostavljenu trudnu ćerku, koje ga čekaju kod kuće. Da su se već spakovale i spremne čekaju Helgea, pa da svi zajedno krenu do vikendice u planini. No u tom trenutku Klementsenu se činilo da je pod vodom u jednom od onih snova kad se svi pokreti uspore, kad je nemoguće ubrzati se. A onda ga Hari i ugleda. Pljačkaš okrenu Stine sa sve stolicom, tako da je još uvek stajao iza nje, a sam bio okrenut ka Helgeu Klementsenu. Poput uplašenog deteta koje hrani konja, Klementsenu zastade i izvi se unatrag, pružajući ruku s ključevima što dalje od sebe. Pljačkaš šapnu nešto Stine na uho, pa pušku sad uperi u Klementsena, koji ustuknu u dva nesigurna koraka.

„Hoće da ti otvoriš bankomat i ubaciš nove kasete u onaj crni ranac.“

Helge je kao hipnotisan zurio u cev puške uperenu u njega.

„Imaš dvadeset pet sekundi pre nego što će pucati. U mene, ne u tebe.“

Klementsena zausti da nešto kaže, ali odmah potom zatvori usta.

„Hajde, Helge“, uporno će Stine. Zazujaše vrata šaltera i Helge prestravljeno pogleda po lokalu.

Protoklo je trideset sekundi od početka pljačke. August Šulc je bio nadomak izlaza. Upravnik filijale pade na kolena pred bankomatom i pogleda svežanj ključeva. Četiri komada.

„Još dvadeset sekundi“, oglasila se Stine.

Policijska stanica na Majurstui, pomisli Hari. Sad utrčavaju u auto. Osam kvartova od banke. Petak, gužva.

Drhtavim prstima Helge Klementsena uzme jedan ključ i gurnu ga u bravu. Ključ zastade na pola puta. Helge Klementsena gurnu jače.

„Sedamnaest.“

„Ali...“, počne on.

„Petnaest.“

Helge pokuša s drugim ključem. Taj je ušao, ali se nije mogao okrenuti.

„Ali pobogu...“

„Trinaest. Onaj sa zelenim selotejpom, Helge.“

Helge pogleda svežanj ključeva kao da ga prvi put vidi.

„Jedanaest.“

Treći ključ je ušao. I okrenuo se u bravi. Otvorivši bankomat, Helge Klementsena pogleda u Stine i pljačkaša.

„Imam još jednu bravu na kas...“

„Devet!“, viknu Stine.

Helge Klementsena nesvesno jauknu opipavajući poput slepca oznake na ključevima, kao da na njima piše koji mu sad treba.

„Sedam.“

Hari je pomno slušao. Još uvek se ne čuju sirene. August Šulc dohvati kvaku na ulaznim vratima.

Zazveča metal, svežanj ključeva pade na parket.

„Pet“, prošapta Stine.

Vrata se otvoriše i zvuci s ulice prodreše u banku. Hariju se činilo da u daljini čuje poznate jauke. Policijska sirena. Vrata se zatvoriše.

„Dva. Helge!“

Hari zažmuri, odbroja do dva.

„Evo ga!“ Bio je to povik Helgea Klementsena. Otključao je i drugu bravu i sad se pridigao u čučanj vukući iz sve snage kasete koje kao da su se zalepile.

„Samo da izvučem novac, evo...“

Istog časa ga prekinde oštar vrisak. Hari pogleda na drugu stranu ispostave odakle je žena s kolicima prestravljeno posmatrala pljačkaša koji je nepomično stajao upirući pušku u vrat Stine. Onda je dvaput trepnula i nemo klimnula ka kolicima iz kojih je pištala njena beba.

Helge Klementsena samo što se nije prevalio unatrag kad je prva kasete kliznula niz šine. Privukao je crni ranac. Kroz šest sekundi kasete su se našle u torbi. Stine, koja je sad zvučala iznenađujuće smireno, naložila je Helgeu da zatvori torbu i priđe pultu, što je on poslušno izvršio.

Minut i tri sekunde. Pljačka je gotova. Novac je dospao u ranac na podu. Kroz nekoliko sekundi naići će prva patrolna kola. Još četiri minuta i policija će blokirati sve okolne puteve za bekstvo. Pljačkašu je tad sigurno svaka ćelija u telu zavrištala da se pod hitno gubi odatle. Ipak, desilo se nešto što Hari nikako nije mogao da shvati. Potpuna besmislica. Umesto da potrči, pljačkaš dohvati stolicu na kojoj je sedela Stine i okrete je k sebi. Nagnuo se ka Stine i nešto joj šapnuo. Hari je zački-ljio. Mora da proveri dioptriju ovih dana. Ipak, znao je šta mu

se odvija pred očima. Stine je posmatrala obezličnog pljačkaša menjajući polako izraz lica dok je usvajala smisao maločas joj upućenih reči. Tanke, negovane obrve opisivale su dva slova „s“ koja su sad nekako štrčala iz glave, gornju je usnu izvila, oborivši uglove usana u grotesknom kezu. Plač one bebe pre-stade naglo kao što je i počeo. Hari zadržava dah. Znao je. Bio je to zamrznut kadar, vrhunska fotografija. Dvoje ljudi uhvaćeni u trenutku kad je jedno drugome upravo izreklo smrtnu presudu, maskirano lice na dve šake od ogoljenog. Dželat i pogubljenik. Cev puške uperena u vrh grudi i malo zlatno srce na tankom lančiću. Iako to nije video, Hari je znao da joj puls divljački bije pod tankom kožom.

Prigušen, tugaljiv zvuk. Hari načulji uši. To ipak nisu bile sirene, već zvonjava telefona u susednoj prostoriji.

Pljačkaš se okreće prema kameri za video-nadzor na tavanici iza šaltera. Podiže šaku i pokazuje pet prstiju u crnoj rukavici, zatim skuplja šaku u pesnicu i ponovo pokazuje palac. Šest prstiju. Prekoračenje od šest sekundi. Zatim se ponovo okreće ka Stine, grabi pušku obema rukama i iz kuka joj uperi cev u glavu, staje u blag raskorak da bi zadržao trzaj. Telefon zvoni li zvoni. Minut i dvanaest sekundi. Dijamantski prsten se zacakli kad Stine podigne ruku napola, kao da se s nekim oprašta.

Pljačkaš pritisne obarač tačno u 15.22:22. Prasak je kratak i prigušen. Stine poleti unazad na stolici dok joj se glava klata na vratu kao kod pokvarene lutke. A zatim se stolica prevrne. Začuje se tup udarac glave o sto i Hari je više ne vidi. Ne vidi više ni reklamu za penzioni fond zalepljenu na staklo iznad šaltera po kom se najednom razlila crvena boja. Samo čuje telefon koji ne prestaje da zvoni, ljutito, uporno. Pljačkaš preskače šalter i pritrčava rancu na podu. Hari mora da odluči. Pljačkaš grabi ranac. Hari odlučuje. Trže se iz stolice. Šest dugih koraka. Stigao je. Podiže slušalicu.

„Reci.“

U pauzi koja je nastupila čuje se zvuk sirena s televizora u dnevnoj sobi, neki pakistanski hit iz susednog stana, teški koraci na stepenicama koji liče na gospođu Madsen. Zatim blag smeh na drugoj strani veze. Smeh iz daleke prošlosti. Ne tako davne, ali nekako daleke. Kao i sedamdeset odsto Harijeve prošlosti, koja ga s vremena na vreme sustigne u vidu neodređenih glasi-na ili potpunih izmišljotina. No ovu je priču mogao potvrditi.

„Znači, još uvek se držiš te mačo replike, Hari?“

„Ana?“

„Opa, svaka čast.“

Hari oseti kako mu se stomakom širi prijatna toplina, kao od viskija. Dobro, skoro kao od viskija. U ogledalu vidi sliku koju je okačio na zid preko puta. On i Seka na letovanju kad su bili mali. Osmehuju se kao deca koja još uvek veruju da im se ništa loše ne može dogoditi.

„Pa šta ti radiš nedeljom uveče, Hari?“

„Pa...“ Hari začu kako je automatski počeo da oponaša njen glas. Rekao je to nekako preduboko i otegnuto. A nije želeo. Ne sad. Nakašljao se i pogodio neutralniji ton: „Ono što svet inače radi.“

„A to je?“

„Gledam nešto na videlu.“

Treće poglavlje

Mučilište

„Gledao si video-snimak?“

Rasklimatana stolica zaškripala je s negodovanjem kada se inspektor Halvorsen zavalio u nju i pogledao devet godina starijeg kolegu, višeg inspektora Harija Hulea. Halvorsenovo mlado, nevino lice izražavalo je nevericu.

„Pa da.“ Hari je kažiprstom i palcem masirao tanku kožu kesastih podočnjaka pod zakrvavljenim očima.

„Ceo vikend?“

„Od subote ujutru do nedelje uveče.“

„Pa valjda si se zabavljao makar u petak uveče, a?“ upita Halvorsen.

„To da.“ Hari izvuče plavu fasciklu iz džepa mantila i spusti je na sto tačno preko puta Halvorsenovog. „Tad sam čitao zapise sa saslušanja.“

Iz drugog džepa Hari izvadi sivu kesu kafe frenč kolonijal. On i Halvorsen su delili kancelariju u dnu hodnika, bila je to crvena zona na petom spratu Doma policije na Grenlandu, a pre dva meseca nabavili su aparat za espresso marke rančilio silvio kome su dodelili počasno mesto na ormaru, ispod uramljene

fotografije devojke s nogama podignutim na pisači sto. Ona kao da je htela da na pegavom licu napravi grimasu, ali je odmah potom prasnula u smeh. Pozadinu fotografije činili su isti oni zidovi na kojima je i visila.

„Jesi li znao da tri od četiri policajca ne znaju da napišu 'neinteresantno'?“ Hari je okačio mantil na čiviluk. „Neki napišu odvojeno, neki izostave drugo è', a neki i...“

„Interesantno.“

„Šta si ti radio za vikend?“

„Petak sam presedeo pred rezidencijom američkog ambasadora jer je neki majmun smislio da anonimno dostavi pretnju bombaškim napadom. Naravno, lažna uzbuna, al' znaš već kako su Ameri paranoični, morao sam tamo celu noć da dreždim. U subotu sam pokušao da nađem ženu svog života. U nedelju sam zaključio da takva ne postoji. Jesi li bar saznao nešto o pljačkašu iz tih zapisa?“ Halvorsen je sipao kafu u dvostruki filter.

„Ama baš ništa.“ Hari skide džemper. Ispod njega je nosio posivelu, nekad crnu majicu sa gotovo sasvim izlizanim natpisom *Violent Femmes*. Potom se uz uzdah bacio u stolicu. „Niko nije uoči pljačke video osumnjičenog da se mota oko banke. Neki tip je izašao iz prodavnice 7-11 na drugoj strani Bogstadskog puta i ugledao pljačkaša kako iz banke beži uz Industrijsku ulicu. Primetio ga je zbog fantomke. Obojicu ih je snimila kamera na spoljašnjem zidu banke u trenutku kad je pljačkaš pred prodavnicom protrčao pored svedoka. Jedino interesantno što je taj tip imao da izjavi jeste da je gore u Industrijskoj ulici pljačkaš dvaput pretrčao s desne na levu stranu.“

„Dobro, nije mogao da odluči kojom bi stranom ulice išao. Meni to zvuči prilično *neinteresantno*.“ Halvorsen je smestio filter u držač. „Zajedno, i sa tri è'.“

„Šta ti pa znaš o pljačkama banaka, Halvorsene?“

„A što bih ja išta znao o tome? Mi lovimo ubice, ovi istočnjaci treba da jure lopove.“

„Istočnjaci?“

„Zar nisi primetio da su svi na Odeljenju za imovinske delikte negde sa istoka zemlje? Nego, u čemu je kvaka?“

„U Viktoru.“

„Kerećoj jedinci?“

„Pravilo je da psi prvi stignu na mesto zločina. Oni mogu da prate pljačkašev trag po gradu, ali ako pljačkaš pređe ulicu i zatim njome prođe auto, kerovi će izgubiti trag.“

„Pa?“ Halvorsen nabi kafu u filteru, a zatim zavrte tamper kako bi je izravnao. Tvrdio je da taj postupak odvaja profesionalce od amatera.

„To me učvršćuje u uverenju da je reč o profesionalnom pljačkašu banaka. I samo zahvaljujući toj činjenici broj osumnjičenih dramatično je manji nego što bi inače bio. Načelnik Odeljenja za imovinske delikte rekao je da...“

„Ivarson? Nisam znao da se družite.“

„I ne družimo se, obraćao se istražnoj grupi u kojoj sam i ja. Rekao je da u Oslu ima tek stotinak pljačkaša. Od njih je pedesetak toliko tupavo, drogirano ili nenormalno da ih možemo odmah isključiti. Njih četrdesetak su vični zanatu, ali se mogu izvući samo ako im neko pomogne u planiranju. I preostaje nam deset profesionalaca, onih koji odrađuju transport novca i centrale, a njih nije baš lako uloviti. Nastojimo da uvek budemo u toku s kretanjem te deseterice. Danas proveravaju njihove alibije.“ Hari pogleda aparat koji je šmrkalo na ormaru. „A u subotu sam pričao i s Veberom iz Tehničkog.“

„A ja mislio da Veber ovog meseca ide u penziju.“

„Tek na leto, neko je omanuo u proračunu.“

Halvorsen se nasmeja. „A, pa mora da je nadržaniji nego inače.“

„Jeste, ali ne zbog toga“, reče Hari. „On i njegovi nisu ama baš ništa našli.“

„Ništa?“

„Nije bilo otisaka prstiju. Nijedne dlake. Čak nisu našli ni vlakna s odeće. A na osnovu otiska stopala zaključili su da je nosio sasvim nove cipele.“

„Kako ne bi mogli da uporede obrazac habanja s drugom izlizanom obućom.“

„Je-ste“ – Hari malo otegnu prvo „e“.

„A oružje korišćeno u pljački?“ Halvorsen je preneo šolje do Harijevog stola. Kad je opazio kako je Hari izvio obrvu pod plavim čuperkom, brzo se ispravio. „Pardon, oružje kojim je počinjeno ubistvo.“

„Zahvaljujem. Nisu ga pronašli.“

Halvorsen sede za sto i srknu kafu. „Ukratko, tip je ušao u banku punu sveta usred bela dana, digao dva miliona kruna, zatim išetao na ulicu punu, doduše ne sveta, već automobila, u centru norveške prestonice, na nekoliko stotina metara od policijske stanice. A mi, profesionalna policija u službi Njegovog veličanstva, nemamo ništa?“

Hari polako klimnu glavom. „Ništa. Osim snimka.“

„A znajući tebe, taj snimak znaš u sekundu.“

„Ne baš. Pre u desetinku.“

„A i izjave svedoka si naučio napamet?“

„Samo izjavu Augusta Šulca. On je svašta zanimljivo napričao o ratu. Nabrojao mi je imena konkurenata u trgovini tekstilom, navodno patriota, koji su nameravali da konfiskuju njegovu imovinu tokom rata. Znao je za svakog od njih gde je danas i šta radi. Doduše, nije baš primetio da se u njegovom prisustvu desila pljačka banke.“

Ćutke su ispili kafu. Kiša je prskala po prozoru.

„Ma, ti uživaš u svemu tome“, naprasno će Halvorsen. „Da čitav vikend provedeš jureći utvare.“

Hari se osmehnu, ali mu ne odgovori.

„Mislio sam da si batalio život samotnjaka sad kad imaš porodične obaveze.“

Hari uputi preteći pogled mlađem kolegi. „Ne znam da li je baš tako“, poče lagano. „Još uvek ne živimo zajedno, znaš.“

„Znam, ali Rahela ima dete, i to sigurno menja stvar, zar ne?“

„Olega.“ Hari se otkotrlja na stolici do ormara. „U petak su otišli za Moskvu.“

„Je l’?“

„Na ročište. Olegov otac zahteva starateljstvo.“

„A, pa naravno. O kakvom je uopšte tipu reč?“

„Pa...“ Hari ispravi sliku iznad aparata za kafu koja se bila malo nakrivila. „To je profesor koga je Rahela upoznala i za koga se udala dok je tamo radila. Potiče iz stare, prebogate i, ako je verovati Raheli, veoma uticajne porodice.“

„A, pa to znači da poznaju i ponekog sudiju?“

„Nesumnjivo, ali nadamo se dobrom ishodu. Ipak tamo svi znaju da je otac gadan tip. Pametni alkos koji ne zna da se kontroliše, znaš već tu sortu.“

„Mislim da znam.“

Hari naglo podiže pogled, dovoljno brzo da uhvati Halvorsena kako sklanja kez sa lica.

Svi su u Domu policije znali da Hari ima problema s alkoholom. Sad, alkoholizam sam po sebi nije dovoljan razlog za otpuštanje državnih službenika, ali pijanstvo na radnom mestu jeste. A Hari je poslednji put pukao dok je radio na višim spratovima te iste zgrade odakle su hteli da ga udalje, ali je načelnik njegovog odeljenja Bjarne Meler kao i uvek zaštitio Harija, pozivajući se na vanredne okolnosti. Te okolnosti su bile da je devojka sa slike nad aparatom za kafu – Elen Jelten, Harijeva partnerka

i najbolja prijateljica – namrtvo pretučena bejzbol palicom na pešačkoj stazi pokraj reke Aker. Iako je Hari to nekako pregrmeo, rana mu nije još sasvim zacelila. Pre svega zato što je slučaj smatrao donekle nerazjašnjenim. Kada su Hari i Halvorsen došli do forenzičkih dokaza protiv neonaciste Sverea Olsena, viši inspektor Tom Voler prvi je odjurio Olsenovoj kući da ga uhapsi. Međutim, Olsen je pripucao na Volera, koji ga je potom ubio u samoodbrani. Tako je bar pisalo u Volerovom izveštaju, a ni nalazi sa mesta zločina, kao ni istraga Unutrašnje kontrole, nisu ni na šta drugo ukazivali. S druge strane, Olsenov motiv za ubistvo nikad nije utvrđen, ako izuzmemo pretpostavku da je bio umešan u ilegalnu trgovinu oružjem, zahvaljujući kojoj je u proteklih nekoliko godina ulice Osla preplavilo vatreno oružje, a da mu je Elen bila na tragu. Ipak, Olsen je bio samo izvršilac, nalogodavcima policija nikad nije ušla u trag.

Hari je pristao da se nakon kraćeg boravka u Službi bezbednosti na gornjim spratovima vrati u Odeljenje za krvne delikte samo da bi mogao da radi na slučaju njenog ubistva. A oni gore jedva su dočekali da ga se otarase. Meler pak da mu se Hari vrati.

„Ništa, odoh da odnesem ovo Ivarsonu u Odeljenje za imovinske delikte“, zabruna Hari i mahnu video-kasetom. „Hoće to da pogleda s novim čudom od deteta koje im je tek pristiglo.“

„Ko je sad pa to?“

„Letos je završila Policijsku akademiju i već je rešila tri slučaja pljački samo na osnovu snimaka.“

„Opa! Je l’ i dobra riba?“

Hari uzdahnu. „Mladi. Tako su dosadno predvidivi. Nadam se da je stvarno sposobna, drugo me ne zanima.“

„Jesi li siguran da je žensko?“

„Gospodin i gospođa Len morali bi biti veoma vickasti pa da sina nazovu Beata.“

„Već predosećam da je dobra riba.“

„Nadam se da nije.“ Hari se po staroj navici saže dok je pro-
lazio kroz vrata kancelarije.

„A?“

„Dobri policajci su ružni“, doviknu mu Hari iz hodnika.

Na prvi pogled Beata Len nije vukla ni na jednu ni na drugu stranu. Nije bila ružna, neko bi za nju čak rekao da je slatka, onako, kao lutka. Verovatno zato što je sve na njoj bilo sićušno: lice, nosić, uši, čitava građa. A pri tom je bila upadljivo bleđa. Koža i kosa bile su joj tako bezbojne da su Harija podsetile na leš žene koji su Elen i on jednom izvukli iz fjorda. No za razliku od tog leša, Hari je mislio da će zaboraviti kako Beata izgleda čim bude odvratio pogled od nje. A Beata je, reklo bi se, upravo to i želela, jer je samo promrmljala svoje ime i kratko se rukovala, a odmah potom hitro povukla vlažnu šačicu.

„Hule ti je ovde svojevrsna legenda, znaš“ – načelnik Odeljenja za imovinske delikte Rune Ivarson zveckao je ključevima leđima okrenut njima dvoma. Pri vrhu vrata koja su se pred njima isprečila pisalo je goticom *House of Pain*.^{*} A ispod toga: Soba 508. „Nije li tako, Hule?“

Hari prećuta odgovor. Nije bilo nikakve sumnje na kakav je legendarni status Ivarson ciljao, nikad se nije previše trudio da prikrije svoje mišljenje. Hule je sramota za čitavu policiju i odavno ga je trebalo ukloniti, smatrao je Ivarson.

Ivarson naposletku otključa ona vrata i njih troje udoše. Mučilište je bila naročita prostorija u kojoj je Odeljenje za imovinske delikte proučavalo, obrađivalo i kopiralo video-materijal. Nasred te sobe bez ijednog prozora stajao je veliki sto, a još tri radna nalazila su se sa strane. Zidove su prekrivale police sa video-kasetama i oglasna tabla s priklačenim slikama

^{*} Eng.: Mučilište. (Prim. prev.)

osumnjčenih za pljačke, a tu su bili još i platno za projektor, kar-
ta Osla i raznorazni trofeji iz uspešnog lova na bandite. Pokraj vrata su, primera radi, visila dva rukava nekog džempera sa probušenim rupama za usta i oči. Inače se enterijer sastojao od sivih računara, crnih televizora, VHS i DVD plejera i niza drugih uređaja za koje Hari nije mogao ni da pretpostavi čemu služe.

„I, šta je Odeljenje za krvne delikte zaključilo na osnovu snimka?“ Ivarson se baci na jednu od stolica. Reč „krvne“ neka-
ko je naročito naglasio.

„Ponešto.“ Hari priđe polici s kasetama.

„Ponešto?“

„Ne mnogo toga.“

„Šteta što niste došli na moje predavanje u kantini prošlog septembra. Sva su odeljenja prisustvovala osim vas, ako se ne varam.“

Ivarson je bio visok i nekako dugačak, talasaste plave šiške padale su mu preko plavih očiju. Muževne crte lica podsećale su na nemačke manekene koje firme poput *Bosa* vole da anga-
žuju, a preplanuli ten je očuvao još od letovanja, ukoliko nije još koji put svratio i u solarijum. Ukratko, Rune Ivarson bio je po gotovo svačijim merilima lep čovek, te je, istini za volju, potvrđivao Harijevu teoriju o lepim i nesposobnim policajcima. Ipak, Rune Ivarson je manjak istražiteljskog talenta uspešno nadoknađivao političkim veštinama i sticanjem saveznika duž hijerarhijskih lestvica u Domu policije. Osim toga, Ivarson se odlikovao i onom samouverenošću koju mnogi pobrkaju sa darom za vođstvo. Ta samouverenost je u Ivarsonovom slu-
čaju poticala isključivo od blaženog nepoznavanja sopstvenih ograničenja, koje je neminovno vodilo samo daljem usponu u karijeri i jednog dana pretilo da Ivarsona dovede do položaja Harijevog – neposredno ili posredno – nadređenog. U početku Hariju nije mnogo smetalo što se mediokriteti napretkom

u karijeri sklanjaju iz istraga, ali Ivarson je bio opasan pošto bi mu moglo pasti na pamet da se meša i u istražiteljski posao.

„I, šta smo propustili?“ Hari prevuče prstom preko etikete na jednoj od kaseti.

„Možda i ništa“, reče Ivarson. „Ako te ne zanimaju sitnice koje reše čitav slučaj.“

Hari jedva odole iskušenju da mu objasni kako nije došao na predavanje, jer je od već upućenih čuo da je reč o neumesnom hvalisanju čiji je jedini cilj bio da se svetu objasni kako je, nakon Ivarsonovog dolaska na mesto načelnika Odeljenja za imovinske delikte, procenat rešenih slučaja pljački banaka sa 35 skočio na oko 50 odsto. Naravno, ne napomenuvši da se njegov dolazak na to mesto podudario sa udvostručenjem broja zaposlenih u odeljenju, širenjem ovlašćenja u istražnom postupku i činjenicom da je odeljenje izgubilo svog najgoreg istražitelja – Runea Ivarsona.

„Rekao bih da me donekle i zanimaju“, reče Hari. „Recimo, kako ste rešili ovo“. On izvuče tad jednu od kaseti i pročita naglas: „20. 11. 1994, Štedionica NOR, Manglerud.“

Ivarson se nasmeja. „Prosto, po starinski. Zamenili su kola za bekstvo na otpadu kod Alnabrua i zapalili ona u kojima su došli. Međutim, nisu sasvim izgorela. Našli smo u njima rukavice sa DNK jednog od pljačkaša. Uporedili smo taj nalaz s nekoliko mogućih počinitelja koji su bili pod stalnom prismotrom i DNK jednog od njih se podudario. Budala je osuđena na četiri godine zbog pucanja u tavanicu. Šta te još zanima, Hule?“

„Pa“ – Hari je vrteo kasetu u ruci – „zanima me taj DNK nalaz?“

„Pa već ti rekoh da se podudario.“ Ivarsonu malo zaigra levo oko.

„Znam, ali šta je to bilo? Koža? Nokat? Krv?“

„Pa zar je važno?“, Ivarson će oštro i nestrpljivo.

Hari reče sebi da se obuzda. Vreme je da se okani donkihотовskih poduhvata. Kao da išta možeš objasniti tipu poput Ivarsona.

„Možda i nije“, začu Hari svoj glas. „Ako te ne zanimaju sitnice koje reše čitav slučaj.“

Ivarson je netremice posmatrao Harija. U zvučno izolovanoj prostoriji tišina kao da im je pritiskala uši. Ivarson zausti da nešto kaže.

„Dlačica sa zglavka.“

Obojica se okrenuše prema Beati Len. Hari skoro da je i zaboravio na njeno prisustvo. Ona pogleda prvo jednog, pa drugog, i gotovo šapatom ponovi.

„Dlačica sa zglavka. One dlake na prstima, valjda se tako...“

Ivarson se nakašlja: „Tačno je da je bila reč o dlaci. Da sad ne ulazimo u to, rekao bih da je to bila dlaka s nadlanice. Nije li tako, Beata?“ Ne sačekavši odgovor, lagano lupnu po svom velikom ručnom satu. „Sad moram da bežim. Uživajte u snimku.“

Čim su se vrata zalupila za Ivarsonom, Beata ote Hariju kasetu iz ruku i istog časa ona zazuja u plejeru.

„Dve dlake“, reče. „U levoj rukavici. Sa zglavka. A otpad se nalazio na Karihaugu, ne na Alnabruu. Dobro, ono za četiri godine zatvora je tačno.“

Hari je pogleda zbunjeno. „Nije li to bilo malo pre tvog vremena?“

Ona slegnu ramenima i pritisnu na daljinskom dugme *play*. „Sve to piše i u izveštajima.“

„Aha“. Hari ju je sad malo bolje osmotrio iskosa. Onda se zavalio u stolicu. „Da vidimo je li ovom otpala neka dlacića s prsta.“

Video-uređaj tiho zaškripa i Beata ugasi svetlo. Narednog časa, kad je plavičast zamrznut kadar zasvetleo sa platna, Hariju

se pred očima odmota jedan drugi film. Kratkometražni, tek nekoliko sekundi, u plavičastoj svetlosti okupana scena iz *Voterfronta*, uveliko zatvorenog noćnog kluba na keju Aker. Tad još nije znao ime devojke nasmejanih tamnih očiju koja mu je nešto dovikivala kroz buku. Kantri pank. *Green on Red. Jason and The Scorchers*. Sipao je džim bim u čašu koka-kole, tad ga je bolelo uvo kako se ona zove. A već naredne večeri je saznao, kada su na devičansko putovanje porinuli krevet s figurom bezglavog konja na naslonu. Setio se njenog glasa u slušalici prethodne večeri i obuze ga nekakva toplina.

A onda otpočne onaj drugi film.

Starac se već otisnuo na svoju odiseju ka šalteru, svake pete sekunde ugledali bi ga iz drugog ugla.

„Torkildsen, Drugi program“, reče Beata Len.

„Ma ne, August Šulc“, Hari će.

„Mislila sam na montažu, liči mi na delo Torkildsena sa Drugog programa. Tu i tamo izostane po desetinka...“

„Izostane? Kako si to...?“

„Ima tu svačeg. Prati pozadinu. Crvena mazda koja se pojavi na ulici bude posred kadra na dve različite kamere. Jedan predmet ne može biti istovremeno na dva mesta.“

„Hoćeš reći da se neko zezao sa snimkom?“

„Ne. Svih šest kamera u lokalu i ona jedna spolja šalju snimke na istu traku. Na toj originalnoj traci slika munjevito skače s jedne kamere na drugu, pa vidiš samo treperenje. Zato snimak mora prvo da se montira u duže, smislenije sekvence. Ponekad, kad smo preopterećeni, pozovemo nekog s televizije da to obavi. Torkildsen je jedan od onih što tu i tamo pokradu koju desetinku da bi snimak lepše, tečnije išao. Profesionalna deformacija, rekla bih.“

„Profesionalna deformacija“, ponovi Hari. Činilo mu se da takav izraz nije primeren njenim godinama. A možda je bila i

starija nego što mu se u prvi mah učinilo? Promenila se nekako čim su se svetla ugasila, njena figura u mraku postade opuštenu, a glas odlučniji.

Pljačkaš je ušao u banku i povikao na engleskom. Glas je zazvučao nekako daleko, prigušeno, kao kroz jorgan.

„Šta kažeš na ovo?“, upita Hari.

„Norvežanin. Govori engleski da mu ne bismo poznali dijalekat, akcenat ili neke specifične izraze koje bismo mogli povezati s ranijim pljačkama. Nosi odeću od glatkih materijala da s njih ne otpadnu vlakna koja bismo posle mogli uporediti s dokazima pronađenim u autu za bekstvo, skrovištu ili njegovom stanu.“

„Dobro, šta još?“

„Odeću je po rubovima povezao lepljivom trakom kako ne bi za sobom ostavio tragove DNK, kao što su dlake ili znoj. Vidi se kako je nogavice prilepio trakom za čizme, a rukave za rukavice. Kladam se da je oblepio i celu glavu, a na obrve stavio vosak.“

„Ti bi onda rekla da je profesionalac?“

Ona sleže ramenima. „Osamdeset odsto pljački banaka planirano je manje od nedelju dana unapred, a izvode ih osobe pod uticajem alkohola ili droga. Ova pljačka je temeljno pripremljena, a pljačkaš mi izgleda trezno.“

„Kako to možeš da vidiš?“

„Da je osvetljenje bolje, a kamere kvalitetnije, mogli bismo uvećati sliku i pogledati zenice. A pošto nije tako, onda mu gledam držanje. Smireni, proračunati pokreti, vidiš? Ako je nešto i uzeo, to sigurno nisu amfetamini ili spid. Možda rohipnol. Idealna supstanca.“

„Kako to?“

„Pljačka banke je po sebi ekstremno doživljaj. Ne treba ti spid, već nešto sa suprotnim dejstvom. Prošle godine je jedan tip upao s automatskom puškom u *Norvešku banku* na Trgu

soli, izrešetao tavanicu i zidove, a onda izleteo ne uzevši novac. Sudiji je rekao da je uzeo previše amfetamina, pa je morao to nekako da izbaciti iz sebe. Ako uopšte smem ovako nešto da kažem, draži su mi oni na sedativima.“

Hari pokaza glavom na platno: „Vidiš rame Stine Grete za prvim šalterom? Sad pritiska alarm. A odjednom se poboljšao i zvuk snimka. Kako to?“

„Alarmi su povezani s video-uređajem, pa kad se uključe, snimanje se ubrza. Otud bolja slika i kvalitetniji zvuk. Dovoljno kvalitetan da možemo da analiziramo pljačkašev glas. Tad mu ne bi pomoglo što priča engleski.“

„Ma je li to zaista onoliko pouzdano koliko svi kažu?“

„Zvuk naših glasnih žica jedinstven je koliko i otisak prsta. Kad bismo našem analitičaru s univerziteta u Trondhajmu dali deset nasnimljenih reči, on bi sa devedeset pet odsto verovatnoće mogao da ga poveže s drugim glasom u bazi.“

„Aha. Ali ne ako je kvalitet zvuka kao pre alarma, je l’?“

„Onda je verovatnoća manja.“

„Znači, zato prvo poviče na engleskom a posle, kad već računa na to da je neko uključio alarm, uzima Stine Grete da mu bude glasnogovornik.“

„Upravo tako.“

Ćutke su posmatrali pljačkaša odevenog u crno kako preskače šalter, prislanja pušku uz glavu Stine Grete i nešto joj šapuće.

„Šta kažeš na njenu reakciju?“, upita Hari.

„Kako to misliš?“

„Izraz lica. Zar ti se ne čini da je relativno mirna?“

„Ne kažem ja ništa. Po pravilu se malo toga može saznati na osnovu izraza lica. Kladam se da joj je puls dobacio do sto osamdeset.“

Pogledaše Helgea Klementsena kako se muči na podu pred bankomatom.

„Nadam se da će se o ovome dobro pobrinuti“, tiho će Beata odmahujući glavom. „Vidala sam ljude koji su nakon ovakvih pljački postajali psihički invalidi.“

Hari ne reče ništa, ali pomisli kako je tu izjavu sigurno pokupila od starijih kolega.

Pljačkaš se okrenuo i pokazao im šest prstiju.

„Zanimljivo.“ Ne spuštajući pogled s platna, Beata pribeleži nešto u notes. Hari krajičkom oka opazi kako se mlada policajka trgla kad se začuo pucanj. Dok je pljačkaš na platnu preskakao šalter, grabio ranac i izletao na vrata, Beati zadrhta bradica, a olovka joj skliznu iz ruke.

„Ovaj kraj nismo kačili na internet niti davali u medije“, reče Hari. „Pazi, evo ga sad na snimku ispred banke.“

Posmatrali su kako pljačkaš čeka na prelazu da se upali zeleno svetlo, pa prelazi Bogstadski put i kreće ka Industrijskoj ulici, da bi potom nestao iz kadra.

„A policija?“, upita Beata.

„Najbliža policijska stanica je u Ulici Serkedalsvej, odmah iza rampe, samo osamsto metara od banke. Ipak, prošlo je više od tri minuta od oglašavanja alarma do njihovog dolaska. Pljačkaš je imao preko dva minuta da pobjegne.“

Beata je zamišljeno gledala platno na kom su ljudi i automobili prolazili kao da se ništa nije dogodilo.

„To je jednako pažljivo isplanirao koliko i samu pljačku. Auto za bekstvo verovatno ga je čekao odmah iza ćoška, tačno van domašaja kamere ispred banke. Posrećilo mu se.“

„Možda“, Hari će. „S druge strane, ne izgleda mi kao neko ko se oslanja na sreću, a tebi?“

Beata slegnu ramenima. „Svaka uspela pljačka može izgledati kao da je pažljivo planirana.“

„Dobro, ali šanse da policija u ovom slučaju zakasni bile su velike. Jer petkom se u to vreme policijske patrole obično zaglave negde, kao na primer...“

„...kod američke rezidencije!“, prekide ga Beata lupivši se po čelu. „Anonimna dojava o bombi. U petak nisam radila, ali sam videla na vestima. A usred ove paranoje, naravno da su sve tamo poslali.“

„Nije bilo bombe.“

„Naravno da nije. Stari trik, pred pljačku odvučeš policiju na drugu stranu.“

Poslednje kadrove snimka zamišljeno su i ćutke posmatrali. August Šulc čeka na pešačkom prelazu. Zeleno, crveno, zeleno, a on ne kreće. Šta sad čeka, pomisli Hari. Neku nepravilnost, nenormalno dugo zeleno svetlo, najviši talas u novom veku? Pa dobro, to možda i dočeka. U daljini se začuše policijske sirene.

„Nešto mi tu ne štima“, reče Hari.

Beata Len mu odgovori uz starmali uzdah: „Uvek ima nešto što ne štima.“

A film se završio i platno je prekrilo sneg.

Četvrto poglavlje

Eho

„Sneg?“

Hari je vikao u mobilni telefon hitajući pločnikom.

„Jeste“, odgovori Rahela. Veza s Moskvom bila je vrlo loša i svaku njenu reč pratio je eho. „...e.“

„Halo?“

„Hladno je...e. I napolju i ovde... e.“

„A u sudnici?“

„I tamo je ledeno. Dok smo još živeli ovde, čak mi je i svekrva govorila da vodim Olega odavde... e. Eno je sad u sali sa ostalima, hoće pogledom da me ubije...e.“

„Kako ide parnica?“

„Kako ja to da znam?“

„Pa... Prvo, pravnik si, drugo, znaš ruski.“

„Hari, baš kao ni sto pedeset miliona Rusa, ni ja ništa ne razumem ovdašnje pravosuđe...e.“

„Aha. Kako je Oleg?“

Hari još jednom ponovi to pitanje, ali mu nije odgovarala, pa on pogleda displej da vidi je li se veza prekinula, ali vide da sekunde razgovora još uvek teku. Zatim ponovo prisloni telefon na uho.